

tired to surprise himself by reading the book of nature: the questional and conversational tones – a feature of the author's lyrical attitude that was characteristic for him throughout life.

Some researchers contrast the two periods of the Tychna's literary works, denying his artistic poetry's value of the second half of life. However, based on a holistic perception of the individual style of the poet, understanding of his nature of language as a philosophy we conclude that the poet was always – a deep lyricist, a poet-citizen.

Tychyna's poems fill the Ukrainian literary language by aphoristic sayings as linguistic and aesthetic signs of Ukrainian culture.

УДК 811.161.2'373.611

Євгенія Карпіловська

«АЕРОПЛАНЬ, ДУШЕ МОЯ...»
(БАГАТОЛИКИЙ ОКАЗІОНАЛІЗМ
ПАВЛА ТИЧИНИ)

У статті розглянуто різні типи okazіоналізмів у мові поетичних творів Павла Тичини. Особливу увагу звернено на способи порушення чинної словотвірної норми, виявлені 1) у виборі моделі словотворення для означення уже відомого поняття або 2) у використанні наявної словотвірної моделі для позначення нового поняття.

Ключові слова: мова письменника, ідіостиль, словотворення, новотвір, okazіоналізм.

The different types of occasional words in the language of poetry by Pavlo Tychna is considered in this article. Particular attention is devoted to the ways of violation the actual word-formation rules which present 1) the choice of word-formation model for nomination already known concept or 2) the use of existing word-formation model for nomination of new concept.

Keywords: language by writer, idiostyle, word-formation, new derivate, occasional word.

Наша мова насичена метафорами, образами, настільки звичними і давно знайомими, що ми вже їх і не відчуваємо. Дощ – *іде*, сніг – *падає*, рік – *проходить*, небо – *похмує*, а думку ми – *висловлюємо*. Тобто (знову метафора!) *втілюємо* її

в слові, надаємо їй форми слова. Без слова немає й думки, а є лише порух до неї, непевний, бо неоформлений і невизначений.

Прагнення висловити думку яскраво, по-своєму, так, щоб вона привернула увагу інших, властиве будь-якому мовцеві. Для письменника ж воно стає важливим складником його професійної діяльності, ознакою його стилю, оригінальності його світосприйняття і творчості. Саме тому для з'ясування взаємодії національної мови і мислення, для виявлення можливостей слова у передаванні щонайменших нюансів людської думки такого значення набуває вивчення словотворчості письменників. Словотворчість Павла Григоровича Тичини дає цінний матеріал для роздумів про образний потенціал українського слова і про невикористані можливості українського словотворення. Його поетичні твори, оригінальні й перекладні, подають широку палітру нових, авторських, слів для осмислення особливого погляду поета на світ, людей і себе самого. Зокрема, Тичинині оказіоналізми відкривають потужний потенціал українського словотворення, лише децицю якого унаявлено в нормативних загальнономовних словниках.

Нагадаємо, що оказіоналізмом прийнято називати слово, створене за незвичним, унікальним зразком. Такі слова часто порушують чинні дериваційні правила мови, або правила творення форми й змісту одних слів від інших. Вони часом зберігають ім'я свого автора [Пустовіт, Клименко 2007; Колоїз 2007]. В українській мовознавчій традиції для таких придуманих, авторських слів є й своя метафора – «ковані слова» [Регушевський 2007]. Проте «викувати» можна й слово, яке відразу знаходить своє місце у мові, стає широко вживаним. Такі «ковані слова» не лише відповідають потребі мовців у позначенні певного поняття або реалії, а й створені за звичними для них зразками. Наприклад, Олена Пчілка збагатила українську мову словом *мистецтво*, а Агатангел Кримський – словом *зміст*. Проте саме індивідуально-авторський характер оказіоналізмів, незвичність їхніх форми та змісту стають на заваді їхньому поширенню в суспільній мовній практиці, усталенню в загальнонаціональній мові. Вони зазвичай так і залишаються надбанням мови певного автора, а то й окремого тексту. Їхній вік буває недовгим, через

що okazіоналізми називають ще *словами-одноденками* або *ефемеризмами*, хоча долю багатьох з них визначає доля творів їхнього автора. Уже кілька століть налічують okazіоналізми *богочревиці*, *скачомудрець*, *периноспал* та інші, які створив Іван Вишенський. Доки читатимуть і вивчатимуть його твори, доти й житимуть ці унікальні, авторські слова, які так і не стали надбанням мови всього народу.

Визначити, чи є слово звичайним, загальноживаним, чи воно є оригінальним витвором письменника, що через свою незвичну форму й семантику, відбиття авторської оригінальної думки стає okazіоналізмом і навряд чи потрапить у загальну мовну практику, можна, лише зіставивши таке слово з тими, які вже наявні у мові для позначення близьких або й тих самих понять, реалій, явищ. Матеріал для роздумів про місце і роль okazіоналізмів у творчості Павла Тичини дають не лише твори поета, а й спеціальний, 5-ий, випуск лексикографічної серії «Українська індивідуально-авторська неографія» під назвою «Мовотворчість Павла Тичини у дзеркалі третього тисячоліття» (Острог, 2011). Його до 120-річчя від дня народження поета підготував колектив авторів під керівництвом Г. М. Вокальчук. Особливе значення для нашої дальшої розмови матиме вміщеній у цій книзі «Словник авторських лексичних новотворів Павла Тичини», який уклала О. В. Кирилук, а зредагували С. Я. Єрмоленко і Г. М. Вокальчук. Його реєстр налічує 1097 слів [Мовотворчість...2011: 181-263].

Цей словник подає палітру авторських слів, розмаїту за способом їх творення, формою, семантикою та призначенням, роллю в тексті. Його статті не містять тлумачень слів, проте контексти їхнього вживання дають змогу з'ясувати причини появи таких авторських новотворів, увиразнити думку П. Тичини, оформленню якої вони послуговували. Зіставлення з поширеними (узуальними, широко вживаними) словами, до якого часом вдається і сама укладачка словника О. В. Кирилук, виявляє й причини їхньої okazіональності, те порушення дериваційних правил, наслідком якого вони стали.

Способів порушення правил словотворення, а отже, й формування типів okazіоналізмів як їхнього наслідку, можна виділити три. Вони сягають різної глибини слова, оскільки

можуть охоплювати лише його форму, «оболонку» думки або стосуватися не лише його форми, а й змісту, самої думки, того поняття, яке вміщує, оформлює його оболонка.

Перший спосіб порушення дериваційних правил, який призводить до появи авторського okazіоналізма – це використання для позначення відомого поняття іншої, ніж узвичаєна для нього, моделі словотворення. У формі okazіонального слова на таке порушення може вказувати незвичний словотворчий формант (засіб словотворення) в поєднанні з тією ж твірною основою, що і в узвичаєній (узуальній) моделі. Таких okazіоналізмів чимало знайдемо в поезіях Тичини, є вони і в згаданому вище словнику його новотворів. Ось наприклад, слово *бунтай* у такому контексті: *Похвалить не похвалю: / ах, повстаннями, бунтаю, / чи вицасливиши бідний люд?* Укладачка слушно зіставляє його з узуальними, поширеними в українській мові для позначення особи, яка бунтує, зчиняє бунт, словами *бунтар* і *бунтівник*. Суфікс *-ай* взагалі малопродуктивний у сучасній українській мові для творення назв особи, зокрема виконавця дії. Словники літературної мови подають лічені віддієслівні утворення з ним на зразок *горлай* або *стрижай*.

Цей okazіоналізм П. Тичини, утім, зайвий раз доводить, наскільки примхливою може бути доля слова, зокрема його форми у різних мовах світу. Для носіїв, наприклад, японської мови слово *бунтай* асоціюється з історією середньовічної Японії, з феодалними війнами, організацією війська, оскільки так називався загін піших і кінних самураїв. Навряд чи Тичина взурував свій новотвір на це старе японське слово, але реалізованість такої форми в іншій мові вказує на широкий обсяг формальних засобів для загальнолюдського «ословлення» думки. Те, що okazіональне, незвичне в одній мові, може бути узуальним і звичним в іншій, слугувати в ній для ословлення іншої думки.

Другий тип okazіоналізмів становлять слова, що позначають відомі мовцям поняття, проте унаочнюють нові їхні грані, ознаки, аспекти. Для «кування» таких слів автори вдаються до регулярних, поширених моделей словотворення, проте можуть з цією метою обирати не лише незвичні, оригінальні

словотворчі форманти, а й незвичні, нові для слів такої будови твірні основи. І такі okazіоналізми знаходимо в поетичній мові Павла Тичини. Наприклад, слова *безкнязів'я*, пор. *От би влити вашим венам / сили й повнокрів'я, волі й безкнязів'я і теплорукий*, пор.: *О кохання, теплострунне, теплоруке!*

В українській мові для позначення стану відсутності чогось є чимало іменників, утворених за префіксально-суфіксальною (конфіксальною) моделлю **без-...-j(a)/-івj(a)**: *безбережжя, безвіддя, безвітря, безглуздя, безгрішшя/ безгрошів'я, бездоців'я, бездум'я, безлюддя, безмежжя, безслав'я, безталання* та інші. Є серед них і ословлені поняття «відсутність ладу, порядку» (*безладдя*), «відсутність влади» (*безвладдя*), у тім числі, й метафоричні найменування на зразок *безголів'я* «нещастя, горе, біда», пов'язаного з браком голови в обох – прямому й переносному – значеннях цього слова, і як частини тіла людини, і як означення керівника, проводиря. Проте серед зафіксованих сучасними нормативними словниками української мови, тобто словниками, які передусім реєструють звичні, поширені, загальноживані позначення понять, немає жодного утворення за цією моделлю, яке б мало значення «відсутність владної особи», яке й ословив новотвір Тичини *безкнязів'я*. Щоправда, в перекладних словниках 1920-1930-х років, зокрема в «Російсько-українському словнику» за редакцією А. Кримського і С. Єфремова (Київ, 1924-1933) або в «Словнику українсько-російському» А. Ніковського (Київ, 1927), як відповідники до російського слова *междуцарствие* знаходимо українські слова *безцарів'я* і *безкоролів'я*. А ще раніше слово *безкоролеве* як відповідник до німецьких *Zwischenreich, Interregnum* «міжцарів'я» подав «Малорусько-німецький словник» Є. Желехівського і С. Недільського (Львів, 1886). У цьому ж джерелі, до речі, уміщено й прикметник *безцарний* з його німецьким відповідником *ohne König* «без царя (короля, князя)». Отже, засоби і моделі для творення okazіоналізма *безкнязів'я* українська мова виробила давно.

Оригінальність форми цього okazіоналізма посприяла й появі в його значенні позитивного оцінного співзначення (конотації): відсутність можновладця, князя, *безкнязів'я* асоціюється в тексті поезії Тичини з *волею, силою, повнокрів'ям*,

а не з нещастям і бідую. У переважної більшості таких слів наявна негативна оцінна конотація, пор.: *безвладдя, безводдя, безглуздя, безгрішшя/безгрошів'я, бездоріжжя, безслав'я, безталання, безхаття, безчестя* тощо. Модель словотворення, яку використав Павло Тичина, зберігає свою активність і сьогодні, про що свідчать такі новотвори останніх десятиліть, як *безвимір'я, безпідмурів'я, безрим'я, безстилля*, зареєстровані в словнику А. М. Нелюби «Словотворчість незалежної України (1991-2011)» (Харків, 2012), утім, і вони доводять, що поняття «відсутність особи, зокрема можновладця» українська мова, як правило, не ословлює. Важливішою для свідомості українців є наявність/відсутність держави, а не певних владних осіб, що й підтверджує новотвір *бездержав'я*. Отже, слово *безкнязів'я*, яке придумав Павло Тичина, залишається мовною рідкістю.

У прикметнику *тепелорукий* спостерігаємо інший спосіб творення оказіоналізма, до якого вдався поет. Незвичним у його змісті є не самий позначуваний об'єкт, а його ознака. У складних прикметниках з кінцевою основою **-рук(ий)**, що увійшли до реєстрів загальномовних українських словників, перші основи можуть бути прикметниковими і зрідка числівниковими. Числівники, як правило, вказують на ознаку (кількість рук) поза нормою (дві руки), а тому й набувають переносного значення або ж такі прикметники стають складником метафоричного позначення якогось об'єкта. Наприклад, прикметник *сторукий* стає ознакою особи, яка може багато чогось зробити, встигає за короткий проміжок часу владнати багато справ. Натомість прикметник *однорукий* увійшов до складу переносної назви *однорукий бандит* грального автомата (слот-машини), який приводять у дію спеціальною ручкою-важелем.

Прикметник *дворукий* або частіше *дворучний* позначає не людину, яка має дві руки, а зброя або знаряддя, що мають дві ручки чи які можна тримати обома руками. Звідси й негативне найменування людини *дворушник/дворушниця*, тобто людина, яка діє підступно, таємно, нечесно, а тому й має перевагу подібно до того, хто в однобої, герці діє не однією, а обома руками.

Прикметникові основи в сполученні з основою **-рук(ий)** позначають колір, форму, розмір рук: *білорукий, великорукий, довгорукий, короткорукий, косорукий, криворукий, товсторукий*.

Часто такі параметричні, якісні ознаки, названі першими основами, стають підставою для формування в складних прикметниках переносних оцінних значень, наприклад, *криворуким* або *криворучком* можна назвати особу, яка погано виконує свою роботу, халтурить, виготовляє неякісні речі. Утім, хоча в розмовній практиці нагромаджуємо на таке вживання прикметника *криворукий* й похідних від нього іменників *криворучко*, *криворучка*, жоден з тлумачних і перекладних загальномовних словників його не подає. Так само й прикметник *білорукий* словники тлумачать у його прямому значенні «той, хто має білі руки», однак у похідному від нього іменнику *білоручка* «нероба, пестун» унаявлено саме оцінну ознаку людини за наявністю у неї білих рук, не забруднених під час роботи.

Складні прикметники *ніжнорукий* і *сухорукий*, наявні в реєстрі 11-томного тлумачного «Словника української мови» (Київ, 1970-1980), своїми першими основами позначають якісні ознаки за сприйняттям шкіри рук на дотик, за приємним відчуттям від нього або ж метафорично називають процес атрофії м'язів рук, їхнє «усихання», наслідком якого стає погане володіння рукою (руками) або й втрата такої здатності. Оскільки руки людини в нормі повинні бути теплими, то створення окремого прикметника з таким прямим значенням, як і прикметника *дворукий*, зайве. При потребі українець може ознаку рук людини за їхньою температурою висловити інакше, за допомогою не словотворчих, а синтаксичних засобів. Він може сказати: *У неї теплі (гарячі, ледь теплі, холодні, прохолодні, льодяні, замерзлі) руки; Його рука була теплою*. Тому Тичинин прикметник *теплорукий* і означає не особу з теплими руками, а її почуття, стан її душі – кохання. Цей складний прикметник-оказіоналізм конденсує в собі цілу ситуацію, у якій виявлено стан людини: її зігріває кохання, кохана людина ніби доторкається до неї теплими руками, зігріває її у своїх обіймах. Саме через таку багатозначність образної, поетичної семантики прикметник *теплорукий* і залишається оказіоналізмом, мовною знахідкою Павла Тичини.

До третього типу оказіоналізмів належить дієслово *аеропланити*, рядок з яким ми винесли в заголовок статті:

Аероплань, душе моя, аероплань, / не знижуйся, не падай. Воно позначає поняття, для якого в українському словотворенні немає спеціальної моделі «ословлення». Українці мають цілу низку дієслів, які називають різний спосіб пересування у повітрі, проте в українській мові немає в її літературній словотвірній нормі зразка для творення дієслів, що позначали б політ за допомогою технічного пристрою, літака. Академічний «Словник синонімів української мови» у 2-х томах (Київ, 1999-2000) до дієслова *летіти* «пересуватися в повітрі за допомогою крил» подає синоніми *плисти/пливти/плинути, линути* з ремаркою до останнього *поет.* (поетичне) і вказівкою на характер лету (*плавно*); *літати, плавати, буяти, маяти, ширяти, витати* з ремаркою до останнього *книжн.* (книжне) і поясненням до всіх цих дієслів (*в різних напрямках*); *ринути*, *поет.* з доповненням (*у певному напрямку*); *пролітати, пропливати* (*плавно у певному напрямку, повз когось, щось*); *пірнати, пікірувати* (*стрімко вниз – переважно про птахів*); *парити* (*посуватися в повітрі на нерухомо розпротертих крилах*); *шугати, шмигати, розм.* (розмовне), *шмиглати, розм.* (*швидко в різних напрямках*). Як бачимо, усі ці дієслова позначають різний спосіб руху, а не рух у повітрі за допомогою певного технічного пристрою. Так само відсутні в українській мові й моделі позначення руху за допомогою певного транспортного засобу у воді або суходолом. Унікальним з цього погляду є дієслово *парашутувати*, яке позначає спускання чого-небудь у повітрі за допомогою парашуту або образно позначає рух літака, аеростату, який опускається з гранично малою швидкістю, яка можлива для парашута.

Від назв транспортних засобів українці, утім, регулярно утворюють позначення осіб, які ними керують, зокрема спортсменів, пор. *човен – човняр, каное – канойст, велосипед – велосипедист, таксі – таксист*. Відсутність регулярної моделі творення дієслів зі значенням руху від назв транспортних засобів можна пояснити тим, що самі такі назви є часто віддієслівного походження і прозора вказують на спосіб пересування в просторі, пор. *поїзд, потяг, літак, віз*. До того ж, для позначення руху мовцеві важливіше вказати на спосіб

руху, його швидкість, середовище переміщення (земля, вода, повітря), аніж на тип транспортного засобу.

Створивши okazіональне дієслово *аеропланити*, Тичина в його оригінальній, незвичній формі заповів своїй душі високий лет, піднесення в захмарні далі, куди не може досягнути навіть птах, а лише потужний витвір людських рук і інтелекту – аероплан. Самий же образ душі, яка здатна літати, підніматися високо в небо, душі, піднесеної над буденним життям, міцно усталився в українській поетичній мові. Наприклад, С. Я. Єрмоленко, В. І. Єрмоленко і С. П. Бирик у «Новому словнику епітетів української мови» (Київ, 2012) серед образних означень слова *душа* подали й такі, як *білокрила, виголублена, голубина, зоряна, крилата, небесна*, а також *безкрила* про душу ницу, вбогу, прибуту до землі. Про людину, яку надихнули на якусь шляхетну, добру справу, яка перебуває в стані піднесення, кажемо, що її *окришили*. У свідомості українців душа може *вилітати (відлітати), порхнути, вилунути, нестися*, що й відображають у мові своїх творів українські письменники: *Пропав навек сей Маг, бідняга, / Порхне душа на другий бік* (І. Котляревський), *Процайте! тільки мене й бачили! – сказав він.. і так махнув шапкою, мов душа його з тим махом вилунула* (Ганна Барвінок), *Поміж небом і землею / вверх, то вниз душа аскета / розколисана несеться / швидше, швидше, розкішніш!* (І. Франко), *То ж душа, вилітаючи з тіла того, / Смертний видала крик; чула вічність його* (Леся Українка), *І справа ж не в тому, що голова похнюплена, руки звішені. Справа в тому, що душа відлітає* (Л. Костенко).

Okazіоналізм у мові Павла Тичини багатолікий і багатобарвний, бо поет використовує широку палітру засобів і способів його творення. Це – слова різних частин мови: іменники, дієслова, прикметники, дієприкметники, прислівники, слова різної формальної будови: прості і складні, утворені за різними зразками і за допомогою різних засобів. Проте всіх їх об'єднує невідповідність мовній нормі, усталеному, узвичаєному, широко вживаному, незвичність, оригінальність їхніх форми та/або семантики. Такі «неправильні» слова у мові Павла Тичини і в загальнонаціональній українській мові протистоять словам звичним, широко вживаним, «правильним». Мовець і сприймає

оказіоналізм на тлі регулярних, узуальних, поширених слів. Натрапляємо в Тичини на дієслово *всніжити* і «розпізнаємо» його значення «вкрити щось снігом» на тлі дієслів *взолотити*, *вмережати*, які вже увійшли до загальнономовних словників.

Для слова ж *чорнобрович* у загальному словнику мови не знаходимо безпосереднього зразка для творення. За допомогою суфікса *-ич* українці позначали особу за її родинними зв'язками (*отчич*, *сестрич*, *братанич*, *панич*, *дідич*), за належністю до певного роду (*родич*), племені (*кривичі*, *радимиці*, *дреговичі*), спілки (*супряжич*), суспільного стану (*шляхтич*), за її захопленнями (*бабич*) або подібністю до когось (*дівич*), проте не за її зовнішністю, за тим, що хтось має чорні брови.

Отже, для будь-якого, навіть найдивовижнішого okazіоналізма, ми можемо знайти той зразок, на який його автор спирався або від якого відштовхувався, створюючи своє неповторне, яскраве, образне слово. Кожне мовне явище виростає на певному ґрунті. Однак ми ніколи не зможемо передбачити поетичний okazіоналізм, спрогнозувати його, запрограмувати примхливі повороти думки митця. І в цьому чарі і принада мови справжньої поезії, істинного мистецтва слова. Словотворчість Павла Тичини це беззаперечно доводить, відкриваючи читачам у неповторних okazіоналізмах поета потужний потенціал наявних у українській мові засобів і способів «ословлення» думки.

Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація: Монографія / Ж. В. Колоїз. – К.: Акцент, 2007. – 310 с.

Мовотворчість Павла Тичини у дзеркалі третього тисячоліття: [збірник наукових праць; відп. ред. Г. М. Вокальчук]. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2011. – 268 с. (Лексикографічна серія «Українська індивідуально-авторська неографія»; вип.5).

Пустовіт Л. О., Клименко Н. Ф. Okазіоналізм // Українська мова: Енциклопедія. Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. (Ред.). – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – 3-є вид., зі змінами і доп. – С. 451-452.

Регушевський С. С. «Ковані слова» // Українська мова: Енциклопедія. Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та

ін. (Ред.). – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – 3-є вид., зі змінами і доп. – С. 268.

Статтю отримано 15.02.2016

levgeniia Karpilovska

«FLY AS AEROPLANE, MY SOUL...» (MANY-FACED OCCASIONAL WORD BY PAVLO TYCHYNA)

Occasional words are considered as the derivative formed by the help of unusual, unique model of derivation. Such words often violate existing derivational rules. Ukrainian linguistic tradition has a special metaphoric term for such type of words – so-called *ковані слова* «forged words».

The different types of occasional words in the original poetry of Pavlo Tychyna are discussed in this article on the base of «Dictionary of new derivatives by Pavlo Tychyna», which had compiled O. V. Kyrylyuk and had edited S. Y. Yermolenko and G. M. Vokalchuk. Types of occasional words in the poetry of Pavlo Tychyna were determined according to the means of violation existing rules of Ukrainian literary derivation.

Derivates with formants which are don't combine with such word-base in the standard derivational model present the first type of occasional words. As an example of this type of occasional words in the poetry of Pavlo Tychyna the new derivative *бунтай* «a rebel» can serve in comparison with standard words *бунтівник* and *бунтар* which express the same concept «person who rebels».

The second type forms the occasional words which present new profiles, features, aspects of already known concepts. For the creation of such words poet may choose regular, common patterns of word-formation, but may elect for that purpose unusual, original formants, as well as unusual word-base new for words with such derivational structure. In poetic language of Pavlo Tychyna new derivatives – a noun *безкнязів'я* «situation when state hasn't a prince» and adjective *теплорукий* «somebody with warm hands» present this type of occasional words.

The verb *аеропланити* «fly as aeroplane, with the help of aeroplane» the line with which consists the title of this article – *Аероплань, душе моя...* «fly as aeroplane, my soul...» – belongs to the third type of occasional words. They refer to the concept for which the Ukrainian word-formation hasn't special model. For example, it hasn't model for creation

of verbs that denote a flight with the help of special technical devices, in particular aircraft.

Occasional words in the poetic language of Pavlo Tychyna present a strong potential of Ukrainian word-formation.

УДК 811.161.2: 81'373.422

Надія Бобух

«А У ВСІХ (НАВІТЬ У ТРАВИНКИ) СМІЯЛИСЬ СЛЬОЗИ...»

(КОНТРАСТИВИ В ПОЕЗІЇ ПАВЛА ТИЧИНИ)

У статті досліджено семантично протиставлювані лексеми в поетичному словнику Павла Тичини. Проаналізовано продуктивні в мовотворчості поета функціонально-семантичні групи антонімічних пар. Визначено, що антитези, образність яких ґрунтується на підкресленому протиставленні образів, понять, явищ, оцінок зображуваного, виконують у досліджуваних поетичних творах різноманітні стилістичні функції.

Ключові слова: антонімічно-синонімічна парадигма, компаративізм, оксиморонна синтагма, опозиція, поетичний словник, позитивна і негативна оцінність, стилістичні функції.

This article researches semantically opposed lexemes in Pavlo Tychyna's poetry. Productive functional and semantic groups of antonym pairs in the poetic language of the poet are analyzed. The article makes it clear that antitheses whose figurative style is based on the emphasized opposition of characters, concepts, phenomena, evaluations of described things fulfill different stylistic functions in the analyzed poetic works.

Keywords: antonymic and synonymic paradigm, comparativism, oxymoron syntagm, opposition, poetic vocabulary, positive and negative connotation, stylistic function.

Поезії Павла Тичини притаманні зображення епохальних подій, глибина переживань, одухотворення світу рідної природи. «Він, – зазначав О. Гончар, – приніс образність нового часу, поезику, здатну відтворити музику космічних оркестрів, найніжнішу красу людського почуття й грозову, вкрай наелектризовану атмосферу нового світу» [Гончар 1982: 5].